YUNANİSTAN'DA DİNİ ASİMİLASYON POLİTİKALARI: AZINLIK HAKLARININ İHLALİNİN DEVAMI OLARAK TÜRK MÜFTÜLER ÜZERİNDE BASKI

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Bu yazı ilk olarak AVİM tarafından 21 Ağustos 2025'te yayınlanmış İngilizce bir makalenin Türkçe çevirisidir.

Bu yorum, önceki AVİM analizlerine, özellikle "Yunanistan'ın Türk Azınlık Okullarına Yönelik Politikaları Tarihi Tekrarlama Riski Taşıyor" başlıklı çalışmaya dayanarak, 1923 Lozan Antlaşması ve 1913 Atina Antlaşması'nı sistematik olarak inceleyerek, asimilasyon analizini genişletmektedir.[1] Bu antlaşmalar, Yunanistan'a Türk azınlığın dini özerkliği ve toplum temelli liderliği konusunda bağlayıcı yükümlülükler getirmektedir. Her iki hukuki belgeye de aykırı olan son dönemdeki devlet müdahaleleri, söz konusu belge hükümlerinin ihlal edilmesinin yoğunlaştığını ortaya koymakta ve çağdaş Avrupa'da Yunanistan-Türkiye ikili taahhütlerinin ve azınlık haklarının bütünlüğü konusunda acil sorular ortaya koymaktadır.

1. Dini Hakların Yasal Temelleri

1923 Lozan Antlaşması, Batı Trakya'daki Türk azınlığın dini haklarının korunması için temel hukuki dayanağı oluşturmaktadır. Antlaşmanın 37-45. maddeleri, din özgürlüğünü, kurumsal özerkliği ve azınlıkların dini liderlerin (müftülerin) seçimi de dâhil olmak üzere kendi dini işlerini yönetme hakkını açıkça güvence altına almaktadır. Bu hükümler, bölgedeki daha geniş bir azınlık koruma modelinin parçası olarak dini ve toplumsal yaşamı korumak amacıyla getirilmiştir.

Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 1913 yılında imzalanan Atina Anlaşması, Türk azınlığın dini özerkliği için ek bir temel yasal çerçeve oluşturmaktadır. Bu anlaşmanın 11. maddesi, Yunanistan'daki Müslüman toplulukların dini liderlerini özgürce seçme, dini vakıfları denetleme ve kendi dini eğitimlerini yönetme hakkını açıkça güvence altına almaktadır. Türk akademisyenler ve politika yorumcuları, daha sonra Lozan Antlaşması ile teyit edilen bu hakların geriye dönük olarak sınırlandırılamayacağını veya değiştirilemeyeceğini vurgulamaktadır. Atina Anlaşması'nı göz ardı eden Yunanistan hükümetinin uygulamaları, bu nedenle hem ikili hem de çok taraflı yasal taahhütleri ihlal

eden çifte ihlal teşkil etmektedir. Atina ve Lozan anlaşmalarının toplam etkisi, Batı Trakya'daki Türk azınlığın dini özyönetimine saygı gösterilmesi konusunda Yunanistan´a bağlayıcı ve tarihi bir yükümlülük getirmektedir.[2]

Bu yasal çerçeve, önceki AVİM Analizinde eğitim hakları bağlamında merkezi bir konu olarak belirlenen dini kimliğin önemini vurgulamaktadır. Açık antlaşma yükümlülüklerine rağmen, Yunanistan söz konusu koruma hükümlerini uygulamakta sıklıkla yan çizmekte veya seçici bir şekilde yorumlamakta, toplumun tercihini değil, devletin atamalarını tercih etmekte ve böylece Lozan'da güvenli bir şekilde öngörülen dini özerkliği zedelemektedir. Bu tür müdahaleler, uluslararası azınlık koruma standartlarının sadece lafzına değil, ruhuna da aykırıdır.[3]

2. Devletin Müftülere Müdahalesi ve Baskısı

Son yıllarda, Yunanistan'ın Türk azınlığın dini liderliğine müdahalesi yoğunlaşmış, Lozan Antlaşması ile güvence altına alınan özerkliği zayıflatmaya yönelik sistematik bir yaklaşım halini almıştır. 1991 yılındaki yasal reformlardan bu yana Atina, tarihi uygulamaları ve yerel Türk nüfusun açık isteklerini göz ardı ederek, müftülerin toplum tarafından seçilmesinden, devletin dini liderleri atadığı yukarıdan aşağıya bir sisteme tek taraflı olarak geçmiştir. Uluslararası raporlarda ve hukuk literatüründe eleştirilen bu politika, azınlıkların dini özyönetimini güvence altına alan Lozan Antlaşması'nın 37-45. maddelerinin ruhuna ve lafzına doğrudan aykırıdır.[4]

Son gelişmeler, özellikle 2025 yılında, bu eğilimi daha da belirgin hale getirmiştir. Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyonu (ABTTF) gibi azınlık dernekleri, toplum tarafından seçilen müftülerin tanınmaması ve cezai kovuşturmaya uğraması da dâhil olmak üzere, resmi baskıların yoğunlaştığını bildirmeye devam etmektedir.[2]

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları, bu tür uygulamaların din ve dernek kurma özgürlüğünü ihlal ettiğine defalarca hükmetmiştir, ancak Yunanistan atama politikasını sürdürmekte ısrarcıdır.[5] 2025 yılındaki haberler, toplum liderlerinin dini temsilcileri susturma ve toplumun toplu ibadet ve karar alma kapasitesini kısıtlama girişimlerini kınamasıyla devam eden gerilimleri vurgulamaktadır.[6]

Bu gelişmeler, dini kohulara müdahalenin, daha önce AVİM Analizinde belgelenen asimilasyona dayanan eğitim politikalarının sadece bir uzantısı değil, Türk azınlığın toplumsal ve manevi temellerini yeniden şekillendirmeyi amaçlayan hedefli ve bağımsız bir strateji olduğunu teyit etmektedir.

3. Ayrı Bir Hedef Olarak Dini Özerklik

Yunanistan'ın Batı Trakya'da dini özerkliği hedef alan politikalarının, kasıtlı ve çok yönlü bir asimilasyon stratejisinin parçası olduğu yaygın bir şekilde kabul edilmektedir. Akademik ve uluslararası raporlar ile azınlık topluluklarının, insan hakları kuruluşlarına yaptığı katkılar, Yunanistan'ın müftü kurumuna yaklaşımının, eğitim kısıtlamalarının bir uzantısı

değil, ayrı bir politika olduğu görüşünü savunmaktadır. Yunanistan, bir zamanlar toplum kurumları olan müftü makamlarının özerkliğini sistematik olarak ortadan kaldırmış, bunları doğrudan devlet kontrolü altındaki kamu kurumlarına dönüştürmüş ve seçilmiş müftülerin tanınmasını reddetmiştir.[7] ABTTF'nin uluslararası değerlendirmeleri ve akademik yorumlar, 1990'lardan bu yana yürürlüğe giren yeni yasalar ve idari uygulamaların ve bunların 2025'te tırmanmasının Lozan Antlaşması ve diğer ikili anlaşmaların lafzına ve ruhuna aykırı olduğunu vurgulamaktadır.[8]

İdari müdahalelerin ötesinde, bu müdahale, azınlık dini liderlerini damgalayan ve meşruiyetlerini zedeleyen devlet yanlısı medya kampanyaları ve yasal engelleri de içermektedir.[9] Yasal, kurumsal ve sosyal baskıların birleşimi, dini asimilasyon politikalarının özerk ve sürekli olduğunu, Yunanistan'daki Türk azınlığın kimliğini kontrol etmek ve yeniden şekillendirmek için devletin çabalarının merkezinde yer alan bir nitelik taşıdığını göstermektedir.[10]

4. Türk Azınlık için Daha Geniş Çaplı Etkiler

Yunan devletinin dini özerkliği zayıflatan politikaları, Batı Trakya'daki Türk azınlığın yaşam dokusunu derinden etkilemektedir. Bu müdahaleler, toplumsal güveni ve aidiyet duygusunu aşındırarak kamusal faaliyetlere ve dini kurumlara katılımın azalmasına neden olmaktadır. Son saha raporları, genç ve orta yaşlı toplum üyelerinin Yunanistan'ın azınlık kimliğine ve özlemlerine saygı duyma isteğine olan güvenini kaybetmesiyle birlikte göçün önemli ölçüde arttığını belirtmektedir.[11]

Seçilmiş müftülerin sistematik olarak meşruiyetlerinin sorgulanması, toplumsal uyumu zayıflatır, yerel liderliği güçsüzleştirir ve açık dini ve sivil katılımı engeller. Hukuk uzmanları, bu tür marjinalleşmenin Batı Trakya'yı izole ve bölünmüş bir topluma dönüştürme riski taşıdığı ve yetenekli gençlerin göçüne katkıda bulunduğu konusunda uyarıda bulunmaktadır. Minority Rights Group International ve BM Özel Raportörleri de dâhil olmak üzere uluslararası kuruluşlar da, bölgesel istikrarsızlık riskinin daha geniş boyutlarına dikkat çekerek, dini hakları hedef alan politikaların Yunanistan-Türkiye ilişkilerindeki gerilimi tırmandırdığı ve AB genelinde insan hakları standartlarını zayıflattığı konusunda benzer uyarılar yapmaktadırlar. Bu politikaların yarattığı izolasyon ve kırılganlık, hem azınlıkların korunması hem de daha geniş anlamda toplumsal barış için acil bir sorun teşkil etmektedir.[12]

5. Sonuç ve Öneriler

Kanıtlar, Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Türk azınlığın dini özerkliğine müdahalesinin, Lozan Antlaşması'nı ve uluslararası azınlık hakları normlarını ihlal eden hedefli ve kalıcı bir politika olduğunu göstermektedir. Sosyal uyumu ve bölgesel istikrarı korumak için, Yunanistan makamları devlet tarafından atanan görevlileri görevden almalı, topluluk tarafından seçilen müftüleri tanımalı ve antlaşma yükümlülüklerini yerine getirmelidir. Azınlık temsilcileriyle samimi bir diyalog, güvenin yeniden tesis edilmesi ve sürdürülebilir

barışın sağlanması için gereklidir. Kalıcı sosyal barış ve gerçek uzlaşma için Yunan makamları, Lozan Antlaşması ve Atina Anlaşması'nın hükümlerine tam olarak uymalıdır. Böyle bir yaklaşım, dini liderlerin toplum tarafından seçilmesinin yeniden tesis edilmesi, dini vakıfların korunması, tarihi ve hukuki yükümlülüklere dayalı samimi bir diyalogun başlatılması anlamına gelir. Dile getirilen bu hususlardan çıkarılacak ders açıktır: Batı Trakya'da kalıcı bütünleşme ve istikrar için din özgürlüğüne ve hukuki taahhütlere saygı gösterilmesi vazgeçilmezdir

*Fotoğraf: Anadolu Ajansı

[1] Teoman Ertuğrul Tulun, Yunanistanın Türk Azınlık Okullarına Yönelik Politikaları Tarihi Tekrarlama Riski Taşıyor.Avrasya Araştırmaları Merkezi (AVİM), 18 Ağustos 2025, https://avim.org.tr/public/en/Analiz/GREEK-POLICIES-TOWARDS-TURKISH-MINORITY-SCHOOLS-RISK-REPEATING-HISTORY

[2] Atina Sözleşmesi (Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu Arasında Akit), 14/27 Kasım 1913, madde 11, http://www.yunturk.org.tr/FileUpload/ds368402/File/1913_athens_peace_treaty.pdf .

[3] Türkiye ile Lozan'da İmzalanan Barış Antlaşması, 24 Temmuz 1923, madde 37 □□□□ https://www.svi-bz.org/uploads/tx_bh/141/treaty_of_peace_with_turkey_signed_at_lausanne_july_24_1923.pdf ; Teoman Ertuğrul Tulun, Lozan Barış Antlaşması ve Ermeni Emellerinin Sonu, Avrasya Araştırmaları Merkezi (AVİM), 24 Temmuz 2025, https://avim.org.tr/en/Analiz/PEACE-TREATY-OF-LAUSANNE-AND-THE-END-TO-ARMENIAN-ASPIRATIONS-1 ; Teoman Ertuğrul Tulun, Lozan Barış Antlaşması ve Ermeni Emellerinin Sonu, Avrasya Araştırmaları Merkezi (AVİM), 24 Temmuz 2025, https://avim.org.tr/en/Analiz/PEACE-TREATY-OF-LAUSANNE-AND-THE-END-TO-ARMENIAN-ASPIRATIONS-1 ; Teoman Ertuğrul Tulun, Yunanistanın Türk Azınlık Okullarına Yönelik Politikaları Tarihin Tekrarını Yaşatabilir, Avrasya Araştırmaları Merkezi (AVİM) .

[4] Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyonu (ABTTF), Yunanistan, Batı Trakya Türklerine yönelik hak ihlallerini görmezden gelmeye devam ediyor, Anadolu Ajansı, 16 Nisan 2025, https://www.aa.com.tr/en/europe/greece-continues-to-ignore-rights-violations-against-turks-of-western-thrace-says-minority-group/3539864.

[5] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sagir ve Diğerleri/Yunanistan Davası, 24 Haziran 2025, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-243777.

[6] Yunanistan, Batı Trakya'daki Türk azınlığı asimile etmeye zorluyor, diyor toplum

liderleri, TRT World, 29 Nisan 2025, https://trt.global/world/article/0a4979570616; Teoman Ertuğrul Tulun, Yunanistanın Türk Azınlık Okullarına Yönelik Politikaları Tarihi Tekrarlamaya Açık, Avrasya Araştırmaları Merkezi (AVİM), 18 Ağustos 2025.

[7] ABTTF, ABTTFnin Birleşmiş Milletlere sunulacak tematik rapora yazılı katkısı, 5 Mart 2025, https://www.abttf.org/faaliyet-detail.php?id=7226&kid=1&lang=en.

[8] Mustafa Trampa, Yunan makamları Batı Trakyada müftü makamlarına Hristiyanları atamak istiyor, Anadolu Ajansı, 13 Eylül 2022, https://www.aa.com.tr/en/europe/greek-authorities-want-to-install-christians-in-mufti-offices-in-western-thrace-muslim-cleric/2683556; TRT World, Yunanistan, Batı Trakya'daki Türk azınlığı asimile etmeye zorluyor, diyor toplum liderleri, 29 Nisan 2025, https://trt.global/world/article/0a4979570616.

[9] ABTTF, March 5, 2025; see also statements by minority leaders in Daily Sabah, Greece violates fundamental rights of Turkish minority: Elected mufti, October 18, 2021.

[10] Daily Sabah, 11 Ağustos 2025, https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/greeces-closure-of-western-thrace-schools-assimilation-plan.

[11] Uluslararası Azınlık Hakları Grubu, Batı Trakyadaki Türk Azınlık, Eylül 2019, https://minorityrights.org/app/uploads/2024/01/mrg-rep-wthrace-en-sept19.pdf; BM Azınlık Sorunları Özel Raportörü, Yunanistan Raporu, Mart 2024.

[12] Sınır Tanımayan İnsan Hakları, Yunanistan: Müslümanlar ve Din Özgürlüğü, Şubat 2025; Daily Sabah, 11 Ağustos 2025; Uluslararası Azınlık Hakları Grubu, Eylül 2019; BM Özel Raportörü, Mart 2024.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "YUNANİSTAN'DA DİNİ ASİMİLASYON POLİTİKALARI: AZINLIK HAKLARININ İHLALİNİN DEVAMI OLARAK TÜRK MÜFTÜLER ÜZERİNDE BASKI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 75. Ağustos 22. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/YUNANISTAN-DA-DINI-ASIMILASYON-POLITIKALARI-AZINLIK-HAKLARININ-IHLALININ-DEVAMI-OLARAK-TURK-MUFTULER-UZERINDE-BASKI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır